

Hjortespring Naturplejeforening, Hjortespringkilen

Demonstrationsforsøg med græsningspause i en periode efter en indledende hård afgræsning.

Tekst ved naturkonsulent Anna Bodil Hald, Natur & Landbrug

Fotos: Anna Bodil Hald og Bjarne Rosendal Jensen

Indledning

Afgræsning er nødvendigt for at kunne opretholde en lysåben overdrevs- eller engvegetation, som den der forekommer i naturplejeforeningens fold. Især er det nødvendigt på et næringsrigt areal som naturplejeforeningen fold stadig er, at få afgræsset de grønne dele hos de stærkt konkurrerende arter, dvs. at de græssende dyr fjerner deres blade, så de kan hæmmes noget i deres vækst og give plads til andre arter. For at være sikker på, at kvæget afgræsser disse konkurrencestærke arter, er det ofte nødvendigt med en kraftig afgræsning i en periode.

Ved afgræsning spiser dyrene også mange af de arter, vi egentlig gerne vil se blomstre. Nogle af dem kommer i blomst i og ved kokasser, da dyrene undgår at afgræsse disse områder, men i de fleste tilfælde bliver deres grønne dele mere eller mindre spist, så blomstringen udebliver.

Da det er svært for almindelige mennesker at kende plantearterne, hvis der ikke er blomster, kan medlemmerne og andre, der kommer forbi, ikke se hvor mange forskellige arter, der er i folden. Derfor er det nødvendigt at sikre blomstring nu og da til fornøjelse for medlemmerne og andre. Det er så meget vigtigt at få området afgræsset igen, så arterne får mulighed for igen at blomstre ved en anden lejlighed.

At blomstring nu og da er med til at sprede planterne på arealet, hvis de når at sætte frø, er en anden historie. I første fase i genopretningen og fremme af naturen i foldene er det dog vigtigst at få reduceret de konkurrencestærke arters magt.

Formål

At demonstrere, hvordan en græsningspause gennem frahegning af et areal i en periode kan resultere i blomstring til fornøjelse for medlemmer og andre, og at formidle, at denne blomstrende tilstand kun kan gentages, hvis området igen afgræsses.

Blomstringen er kun et resultat af tidligere års forvaltning med afgræsning. Hvis forvaltning med afgræsning ophører, ophører blomstringen også. De konkurrencestærke arter får igen magten.

Metode

Fra den 3. juni til den 28. august 2005, blev den sydligste halvdel af folden frahegnet til en græsningspause, så kreaturerne ikke havde adgang til området. Herefter blev området undersøgt for blomstrende planter. Det frahegnede areal bestod af områderne 2, 3 og 6 på figur 1 og hegnet fulgte nordgrænsen af område 3 og dennes forlængelse. Området havde forud været afgræsset i bund i ca. 1 måned med 6 ungkreaturer, se Tabel 1. Det tidlige og kraftige græsningstryk gav foreningen mulighed for at hæmme Agertidsel og Stor Nælde, som gennem årene har trivedes bedst i område 3 på figur 1. De foregående år har disse arter fyldt meget mere end de gør nu, men de er her stadig.

Tabel 1. Oversigt over afgræsningen i Vestfolden i 2005

Foldområde	Behandling med afgræsning	Sydlig halvdel Tidlig og sen	Nordlig halvdel Kun Sen
Periode i 2005			
Tidlig	1. maj til 3. juni	6 kvier	Ingen afgræsning
Sen	3. juni til 28. august	Ingen afgræsning	3 kvier
Sen	28. august og sæsonen ud til 30. okt.	3 kvier og 11 lam	

Figur 1.
Hjortespring Naturpleje-
forenings Vestfold
med angivelse af
område opdeling.

Foto 1. Billedet er set fra område 1 imod syd. Det flytbare hegn ses i baggrunden og dyrene er ikke flyttet om på den anden side af hegnet endnu. Nordenden af folden står med frisk vegetation og bl.a. Gul Iris blomstrer i område 1. Foto den 3. juni 2005.

Foto 2. Under flytningen blev hegnet midlertidigt pillet ned. De sydlige områder nr. 2, 3 og 6 ses græsset helt i bund. Denne sydlige halvdel fik herefter græsningspause indtil undersøgelsen den 28. august 2005. Foto 3. juni 2005.

Foto 3. Den urørte vegetation i nordenden af folden er så delikat for kvierne, at de spiser sig vej ind i den nye afdeling. Her går dyrene i udkanten af område 1, i nærheden af område 6, jvf. figur 1. Der ses et bælte af blomstrende Lav Ranunkel hele vejen rundt om område 1. Blomsterrigdommen skyldes udelukkende græsningspausen og fordi der har været naturplejet de foregående år. Foto 3. juni 2005 fra øst imod vest

Den frahegnede del af folden bestod mest af tørre overdrevslignende områder og kun en lille del med fugtig bund ind mod område nr. 1, nemlig en lille del af bæltet med Lav Ranunkel. Ved analysen i 2004 var mængden af kulturgræsser, Agertidsel, Stor Nælde og produktiviteten på de sydlige dele af folden noget større end på den nordlige del af folden – også med overdrevslignende vegetation. Den 28. august 2005 – nemlig umiddelbart før området igen blev tilgængeligt for dyrene – blev området gennemgået og alle arter, der var i blomst eller havde frøstandere, blev noteret. Område 6, som er et noget ruderat præget område ved fangefolden, blev ikke inddraget.

Resultater

Det frahegnede areal inkluderede kun en ganske lille del med fugtig bund. Derfor blev der naturligt nok kun observeret få fugtigbundsarter i det frahegnede, nemlig 8 ud af de 39 fugtigbundsarter, der blev noteret ved gennemgangen af hele folden i 2004. Som en ny fugtigbundsart for området blev Skjolddrager observeret i blomst.

Blandt de 26 overdrevsarter, der blev observeret i hele folden i 2004, var i alt 19 i blomst i det frahegnede. Der blev i det frahegnede fundet tre nye arter fra overdrev, nemlig Alm. Kællingetand, Gul Snerre og Prikbladet Perikon. De to sidstnævnte blev også observeret i 2003, men ikke i 2004.

Den sidste gruppe af arter består af 'øvrige arter'. Der er tale om kulturarter, arter, der optræder som ukrudt i marker i omdrift, og andre arter fra urolig næringsrig bund, såkaldte ruderate arter. Arterne i denne gruppe er såkaldte minus-arter, som naturplejen gerne skal give anledning til reduceres i forekomst. Blandt de 29 'øvrige arter', der blev observeret i hele folden i 2004, var i alt 21 i blomst i det frahegnede. Der blev i det frahegnede fundet to nye arter tilhørende denne gruppe, nemlig Enårig Rapgræs og Grå Bynke.

Foto 4.

Overersigtsbillede.

I forgrunden det frahegnede sydlige område, som var afgræsset hårdt i maj og juni, men med græsningspause i juli og august.

I baggrunden – efter læskuret - det nordlige område med sen afgræsning. Her ses tørre standere (gult skær) efter afblomstret græs.

Foto 28. august 2005.

Foto 5.

Behandlings effekt.

Areal med græsningspause i juli og august til venstre og området med kun sen afgræsning til højre. Foto 28. august 2005.

Vurdering

Forsøget med at frahegne et areal til en græsningspause efter en hård og tidlig afgræsning og efterfølgende at notere blomstrende arter giver ikke noget kvantitativt mål for, hvordan det går med naturgenopretningen. Forsøget har alene haft til formål at demonstrere, hvordan man ved en kortere tids frahegning efter en forudgående periode med afgræsning kan få en mulighed til at se mange af arterne i blomst. Det letter kendskabet for medlemmerne til de plantearter, der er i folden. Desuden er blomsterne til glæde for insektlivet. Forsøget har også kvalitativt vist, hvordan det kan lade sig gøre at reducere omfanget af Stor Nælde og Agertidsel ved en tidlig og hård afgræsning.

Ved først at lade området afgræsse i knap to måneder, mindskes trykket fra de mest konkurrencesterke græsser, Stor Nælde og Agertidsel, hvis blade dyrene har spist. Derfor tager de mindre konkurrencesterke arter ikke skade af en kort periode uden afgræsning - græsningspause. Tværtimod, de får fred til at vokse og bedre mulighed for at blomstre og evt. sætte frø. Mange af arterne var afblomstret den 28. august og en del havde sat frø. Det gav så mulighed for at få disse frø fordelt i folden, når dyrene igen fik hele arealet til rådighed. Dyrene er meget hurtige til at spise den nye vegetation.

Konklusion

Demonstrationsforsøget med hvad der kan kaldes 'tidlig og sen afgræsning', har dels reduceret Agertidsel og Stor Nælde og på en god måde kombineret hensyn til publikum og insekter i form af blomster og naturplejen ved at tilgodese de mindre konkurrencedygtige arter, og givet god nyvækst til dyrene, da der ikke var frahegnet længere end at vegetationen stadig var frisk, da dyrene igen fik adgang til arealet.

Forsøgets formål blev til fulde opfyldt.

I 2006 bør der følges op på Stor Nælde og Agertidsel og evt. gentage tidlig og hård afgræsning i denne folddel. Når disse arter er under kontrol vil det være relevant at skifte til at frahegne den nordlige del af folden i en periode for at se blomsterplanter her i højsommeren. Da der her forekommer Maj-Gøgeurt med et individ, bør den tidlige afgræsning indskrænkes til maj måned for at give denne art en græsningspause.

Foto 6. Alm. Kællingetand (tv) og Gul Snerre (th).

De to arter blev observeret i det frahegnede i 2005, men ikke i 2004. De forekom kun med en enkelt plante hver. Det er derfor vigtigt at de fik mulighed for en forstærkningsfase i en periode uden dyr.

Foto 7. Mark Rødtop (tv) er en enårig artog Høst-Borst (th) er en stationær rosetplante.

Mens Mark Rødtop som en enårig art må fremspire fra frø hvert år, så er Høst-Borst afhængig af fremspiring fra frø, for at kunne spredes på arealet. Høst-Borst har fnok og spredes langt omkring.

Krybende Potentil(tv) og Alm. Røllike (th).

De to arter kan sprede sig ved udløbere. De behøver kun frø til langdistancespredning og da spredes de med dyrene eller til ny genetisk rekombination.

Hvas Randfrø (tv) (enårig skærmpilte) og Eng-Gedeskæg (th) (to-få-årig kurvplante).

De to arter er afhængig af frøsætning for at spredes. Planterne dør efter blomstring. En to-årig plante kan overleve flere år, hvis den ikke får mulighed for at blomstre.

Naturkonsulent Anna Bodil Hald 5. november 2005